

Маркович В. В.

аспірант,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОЦІНКА КОНВЕРГЕНЦІЇ ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У статті з метою визначення потенціалу розвитку транскордонного співробітництва між прикордонними регіонами України та Польщі проведено порівняльний аналіз показників соціально-економічної конвергенції Львівської області (Україна) і Підкарпатського воєводства (Польща) та регіонів в межах ЄС – Польщі та Німеччини (Любуське воєводство і земля Бранденбург).

Ключові слова: транскордонне співробітництво, конвергенція, валовий регіональний продукт, Польща, Україна.

Постановка проблеми. Транскордонне співробітництво (ТКС) є специфічною сферою зовнішньо-економічної, політичної, екологічної, культурно-освітньої та інших видів міжнародної діяльності, яка здійснюється на регіональному рівні. Основна його роль в інтеграційних процесах визначається можливістю прискорення конвергенції рівня якості життя населення прикордонних територій, а також через сприяння мобілізації місцевих ресурсів та їх ефективному використанню. Особливої уваги в контексті розвитку інтеграційних процесів в рамках транскордонних регіонів заслуговує зближення (конвергенція) економічних систем прикордонних регіонів-учасників ТКС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну увагу вивченню факторів впливу на розвиток ТКС приділяли такі вчені як: М. Долішній, Н. Мікула, П. Беленький, Р. Федан, В. Новицький, Л. Корольчук та інші. Ряд аспектів конвергенції, пов'язаних із процесами регіональної

економічної конвергенції, висвітлюється провідними вітчизняними економістами, зокрема А. Філіпенком, А. Гальчинським, В. Сіденком, Ю. Пахомовим, О. Шнирковим, А. Румянцевим та ін. [5].

Мета статті. Визначити теоретичні аспекти та провести порівняльний аналіз показників соціально-економічної конвергенції регіонів на кордоні України з Польщею (Львівська область і Підкарпатське воєводство) та в межах ЄС – між регіонами Німеччини та Польщі (земля Бранденбург і Любуське воєводство).

Виклад основного матеріалу. Ефективність діяльності транскордонного регіону забезпечується завдяки зближенню рівнів розвитку економіки (конвергенції) прикордонних регіонів-учасників ТКС у напрямку до вищого. Це проявляється у вирівнюванні показників соціально-економічного розвитку даних регіонів. Виходячи з визначення та основної мети конвергенції, можна говорити про тісний зв'язок між процесом конвергенції регіонів та підвищенням їх конкурентоспроможності.

Як показує досвід функціонування ЄС, умовою успішної економічної інтеграції є конвергенція макроекономічних показників учасників. «Конвергенція» країн та регіонів ЄС була визначена однією із головних цілей підтримки Фонду з фінансування регіональної політики ЄС на 2007-2013 рр.

На думку Л. В. Корольчук, зближення показників рівня життя населення та рівня розвитку економіки прикордонних регіонів, що утворюють транскордонний регіон, має великий вплив на процеси активізації ТКС:

– зближення показників якості життя населення транскордонного регіону допомагає уникнути міграційних проблем, пов'язаних з пошуком вищого заробітку;

– сприяє рівновазі попиту та пропозиції на ринку праці транскордонного регіону та підвищенню продуктивності праці;

– конвергенція економічних показників лягає в основу покращення умов підприємницької діяльності в межах транскордонного регіону, оздоровлення інвестиційного клімату, налагодження та розбудови спільної виробничої, соціальної та транспортної інфраструктури [5].

Приклади дослідження конвергенції на основі часових рядів даних наводяться в роботах Бернара і Дюрлауфа (Bernard and Durlauf) (1995), Карліно і Мілса (Carlino and Mills) (1993), Еванса (Evans) (1997, 1998) [2]. Автором був проведений порівняльний аналіз показників соціально-економічної конвергенції прикордонних регіонів в межах ЄС та на його кордонах з Україною. Ми використовували статистичні дані землі Бранденбург (Німеччина) і Любуського воєводства (Польща), а також показники Львівської області (Україна) і Підкарпатського воєводства (Польща) [8-10]:

1) Валовий регіональний продукт (табл. 1).

Основою неокласичної теорії умовної конвергенції є гіпотеза Барро та Салаї-Мартіна про те, що основною тенденцією довгострокового розвитку національних держав є конвергенція рівнів ВВП до певного стаціонарного стану [4]. Е. Катцоулі та Н. Капулас емпірично дослідили, що темпи зростання ВВП у п'яти країнах-членах ЄС за останні 30 років зазнали безумовної конвергенції [6].

Таблиця 1

Валовий регіональний продукт, євро* (2004-2010 рр.)

Регіон \ Рік	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Кореляція показників	R ^{2**}
Львівська область	2117,0	2690,5	3390,6	4045,6	4610,0	3308,4	3954,8	78,6%	61,8%
Подкарпатське воєводство	8721,6	9766,4	10418,2	12150,0	11692,9	12352,8	13269,5		

Любуське воєводство	5312,5	6087,2	6482,8	7616,9	6980,8	7400,5	8006,4	91,7%	84,1%
Земля Бранденбург	46660,0	47489,0	49337,0	51353,0	53064,0	51878,0	54689,0		

* – у перерахунку гривні та польського злогого у євро за середньорічним курсом;

** – тут і далі: коефіцієнт детермінації. Він відповідає відношенню пояснювальної похибки залежної змінної до загальної і показує, на скільки відсотків дані характеризують регресійну залежність показників.

На регіональному рівні вирівнювання рівнів та посилення взаємозв'язків між ВРП прикордонних регіонів ми можемо вважати одним із проявів транскордонної конвергенції. На думку Н. Мікули, обсяг регіонального валового продукту – один із показників оцінки ефективності транскордонного співробітництва.

За даними аналізу були отримані позитивні коефіцієнти детермінації (R^2) зв'язку показників ВРП як у ТКС між Львівською областю і Підкарпатським воєводством (61,8%), так і у Любуського воєводства і землі Бранденбург (84,1%). Тобто, у межах ЄС отриманий показник R^2 виявився вищим.

2) Розмір середньої заробітної плати (табл. 2).

Таблиця 2

Розмір середньої заробітної плати, євро* (2004-2011 рр.)

Рік Регіон	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Кореляція показників	R^2
Львівська область	79,2	111,6	145,7	170,9	203,7	153,4	184,3	202,3	84,5%	71,4%
Подкарпатське воєводство	495,0	541,2	567,6	657,9	631,5	667,3	727,1	678,6		
Любуське воєводство	507,0	557,5	582,0	673,7	641,0	682,3	738,0	690,0	89,9%	80,8%
Нові федеральні землі**	2191,0	2239,0	2279,0	2344,0	2431,0	2486,0	2547,0	2609,0		

* – у перерахунку гривні та польського злогого у євро за середньорічним курсом

** – окремі дані для землі Бранденбург відсутні; були використані середні показники «нових федеральних земель» (територія колишньої Німецької Демократичної Республіки)

«Вирівнювання рівнів реальної заробітної плати між країнами та регіонами» за Маастрихтською угодою вважається одним із проявів поглиблення і уніфікації спільної соціальної політики, яка передбачає скорочення соціально-економічних відмінностей між регіонами ЄС [9]. Розмір заробітної плати також вважається одним із показників оцінки ефективності ТКС [7].

За даними аналізу, коефіцієнти детермінації зв'язку показників заробітної плати між Львівською областю і Підкарпатським воєводством (71,4%) виявилися позитивними. У випадку Любуського воєводства і землі Бранденбург зв'язок виявився ще сильнішим (80,8%).

3) Індекс інфляції (табл.3).

Таблиця 3

Індекс споживчих цін, до грудня попереднього року (2004-2011 рр.)

Рік Регіон	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Кореляція показників	R ²
Львівська область	110,3	108,4	107,0	116,8	125,1	113,4	109,7	104,9	26,6%	7,1%
Подкарпатське воєводство	103,7	102,3	101,3	102,7	104,4	103,9	103,2	104,9		
Любуське воєводство	103,6	102,3	101,1	102,9	104,2	103,4	102,8	104,1	15,0%	2,2%
Земля Бранденбург	102,0	101,7	101,8	102,2	102,5	100,2	100,9	102,0		

На національному рівні одним із «критеріїв конвергенції» (умов приєднання країн-членів ЄС до єврозони) є приведення середнього рівня інфляції до показника, який не може більш ніж на півтора відсотки перевищувати відповідні показники трьох найкращих (з позиції цінової стабільності) країн-членів.

За статистичними даними [6], рівень інфляції заробітної плати у п'яти досліджуваних країнах-членах ЄС за останні 30 років піддався безумовній та умовній конвергенції, причому зближення відбулося протягом останніх 10 років до Маастрихтського договору і залишалося стабільним після його введення в дію.

Тим не менше, проведений аналіз показав відсутність такого взаємозв'язку щодо індексу споживчих цін на регіональному рівні. На українсько-польському прикордонні відповідний коефіцієнт детермінації склав 7,1%, а на німецько-польському – 2,2%. Це можна пояснити тим, що інфляція не соціально-економічним, а валютно-фінансовим феноменом, а отже, її конвергенція на рівні ЄС піддається «ручному» управлінню урядів та центральних банків.

4) Рівень зареєстрованого безробіття (табл. 4).

Таблиця 4

Рівень зареєстрованого безробіття (2004-2011 рр.)

Рік Регіон	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Кореляція показників	R ²
Львівська область	4	3,4	2,7	2,1	2,7	1,7	1,7	1,5	64,31%	41,36%
Подкарпатське воєводство	19,1	18,5	16,4	14,2	13	15,9	15,4	15,5		
Любуське воєводство	25,6	23	19	14	12,5	16,2	15,5	15,4	81,84%	66,98%
Земля Бранденбург	18,7	18,2	17	14,7	12,9	12,3	11,1	10,7		

Протягом 10 років після підписання Маастрихтської угоди спостерігався високий темп подібності у рівні безробіття досліджуваних країн ЄС [6].

В цілому, визначення і порівняння рівня безробіття у транскордонному регіоні ускладнюється через відмінності у системі реєстрації і джерелах даних про професійну активність населення [1]. Тим не менше, динамічні показники показали невисокий взаємозв'язок між рівнями зареєстрованого безробіття на українсько-польському

прикордонні (41,4%). У той же час, відповідний коефіцієнт детермінації склав 67% на німецько-польському прикордонні.

Висновки. Таким чином, у транскордонних регіонах відзначається конвергенція показників соціально-економічного розвитку, зокрема у динаміці розміру середньої заробітної плати, рівня безробіття і валового регіонального продукту. Зв'язок між прикордонними регіонами в межах ЄС (землею Бранденбург і Любуським воєводством) за коефіцієнтом детермінації можна оцінити в середньому як на 19,1% тісніший, ніж між прикордонними регіонами України (Львівська область) і Польщі (Прикарпатське воєводство).

Список використаної літератури

1. База даних Головного управління статистики у Львівській області // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://database.ukrcensus.gov.ua/statbank_lviv/Dialog/statfile.asp?lang=1>
2. Белицкий М. Трансграничные рынки труда: методология, особенности формирования и проблемы развития // Журнал международного права и международных отношений. – 2006. – № 3. – С. 32-41.
3. Валютно-финансовая конвергенция // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://xppx.org/business-machine/161-finansovyy-rynok/2172-valyutno-finansovaya-konvergenstsiya>
4. Григорьева А. В. Конвергенция экономического развития национальных экономик в условиях глобализации // Режим доступу: <<http://econf.rae.ru/pdf/2011/12/813.pdf>>
5. Катцоули Э. Ф., Капулас Н. Конвергенция в ПИИГИ (странах-членах Евророзны) // Журнал европейской экономики. – Декабрь 2012. – Том 11. – № 4. – С. 465-477.

6. Корольчук Л. В. Економічна конвергенція регіонів як необхідна умова поглиблення процесів активізації транскордонного співробітництва // Економічний форум. Луцький національний технічний університет – Луцьк. – 2012. – № 3. – С. 25-29.
7. Мікула Н. Міжтериторіальне та ТКС: Монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.
8. Statistisches Bundesamt Deutschland. Zahlen und Fakten // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/ZahlenFakten.html>>
9. Poland LocalDataBank// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stat.gov.pl/bdlen/app/strona.html?p_name=indeks>
10. Statistical Office in Zielona Gora// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stat.gov.pl/zg/38_ENG_HTML.htm>

МАРКОВИЧ В. В. ОЦЕНКА КОНВЕРГЕНЦИИ ПОГРАНИЧНЫХ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ ЕВРОПЕЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ

В статье с целью определения потенциала развития трансграничного сотрудничества между приграничными регионами Украины и Польши проведен сравнительный анализ показателей социально-экономической конвергенции Львовской области (Украина) и Подкарпатского воеводства (Польша) и регионов в пределах ЕС – Польши и Германии (Любушское воеводство и земля Бранденбург).

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, конвергенция, валовой региональный продукт, Польша, Украина

MARKOVYCH V. V. EVALUATION OF CONVERGENCE OF BORDER REGIONS OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

In the article to determine potentials cross-border cooperation between the border of Ukraine and Poland regionami comparative analiz indicators of socio-economic convergence of the Lviv region (Ukraine) and the Carpathian (Poland) and regionovv within the EU – Poland and Germany (Lubusz and Brandenburg).

Keywords: cross-border cooperation, convergence, gross regional product, Poland, Ukraine.